

Dr hab.n.farm. E.Grochowska-Niedworok

Bytom, dnia 04.06.2019 r.

Katedra Dietetyki

Wydziału Zdrowia Publicznego w Bytomiu

Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

**Recenzja zbioru prac stanowiących rozprawę doktorską Pana mgr Pawła Koczkodaja,
pt.: RAK PIERSI JAKO WYZWANIE ZDROWIA PUBLICZNEGO. EPIDEMIOLOGIA
CHOROBY ORAZ PROFILAKTYKA CZYNNIKÓW RYZYKA WŚRÓD KOBIEC
W WIEKU OKOŁOMENOPAUAZALNYM I POMENOPAUAZALNYM**

Promotor pracy: dr hab. n. o zdr. Joanna Gotlib

Zakład Edukacji i Badań w Naukach o Zdrowiu

Promotor pomocniczy: dr hab. n. med. Marta Mańczuk

Zakład Epidemiologii i Prewencji Nowotworów

Centrum Onkologii - Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

Powszechnie wiadomo, że rak piersi jest jednostką chorobową stanowiącą problem nie tylko w Polsce ale także na świecie. Niezwykle niepokojący jest fakt, że w wielu krajach stwierdza się zwiększoną zachorowalność na raka piersi i początek wzrostu umieralności, m.in. w Polsce. Wykazano, że wśród kobiet rak piersi najczęściej występuje w okresie około- i pomenopauzalnym. Toteż właśnie to schorzenie i ta grupa stała się podstawą przeprowadzonych analiz Pana mgr Pawła Koczkodaja w kontekście epidemiologii, profilaktyki oraz wyzwań stawianych dla zdrowia publicznego. Jak przedstawiono w rozprawie uzasadnieniem podjętych badań jest fakt, że rak piersi jest najczęstszym nowotworem złośliwym występującym wśród kobiet oraz drugim najczęstszym w populacji generalnej świata, co sprawia że jest chorobą mającą silne przełożenie nie tylko na aspekty stricte zdrowotne, ale również społeczne czy ekonomiczne.

Podjęty temat badawczy jest nie tylko oryginalny a także ważny społecznie.

Przedłożona do oceny rozprawa doktorska jest spójnym tematycznie zbiorem 3 artykułów opublikowanych i przyjętych do druku w recenzowanych naukowych czasopismach polskich i zagranicznych. Praca obejmuje krótki wstęp, w którym Autor przedstawia stan wiedzy na podjęty temat jak również wyzwania stawiane zdrowiu publicznemu w tym zakresie. Jasno określa logiczny cel główny podjętych badań, którym jest analiza zagadnień związanych z rakiem piersi wśród kobiet w wieku

Zli

około i pomenopauzalnym (od 45 roku życia wzwyż) w ujęciu epidemiologicznym (umieralność), klinicznym (występowanie wybranych cech biologicznych), a także prewencyjnym (postawy i wiedza kobiet, nt. raka piersi). Sprecyzował ponadto cele szczegółowe umożliwiające realizację celu głównego. Zaliczył do nich:

- analizę trendów epidemiologicznych dotyczących umieralności na raka piersi w 28 krajach Unii Europejskiej oraz 3 krajach spoza UE: Norwegii, Szwajcarii, Rosji wśród kobiet w wieku około i pomenopauzalnym w latach 1959-2017;
- zbadanie zależności pomiędzy wiekiem kobiet, a występowaniem wybranych cech biologicznych raka piersi mających wpływ na przebieg leczenia (występowanie receptorów estrogenowych - ER, progesteronowych - PgR oraz receptora ludzkiego naskórkowego czynnika wzrostu typu 2 - HER2);
- określenie poziomu wiedzy oraz identyfikacja prezentowanych postaw kobiet w wieku około i pomenopauzalnym, odnoszących się do dobrze poznanych czynników zewnętrznych zwiększających ryzyko raka piersi.

Następnie Autor prezentuje wyniki przedstawione w publikacjach stanowiących cykl artykułów. Końcowy rozdział stanowi krótkie podsumowanie i bibliografia. W podsumowaniu Autor konkluduje wyniki przeprowadzonych badań.

Cykl publikacji będących podstawą przedstawionej do oceny rozprawy doktorskiej to:

1. **Koczkodaj P., Sulkowska U., Gotlib J., Mańczuk M.** Breast cancer mortality trends in Europe among women in perimenopausal and postmenopausal age (45+). Archives of Medical Science, praca przyjęta do druku. *Punktacja MNiSW: 30 pkt. Punktacja IF: 2,344*
2. **Koczkodaj P., Badowska-Kozakiewicz A.M., Gotlib J., Parascandola M., Patera J., Mańczuk M.** Prevalence of PgR, ER and HER2+ receptors among women with breast cancer by age in Poland. NOWOTWORY Journal of Oncology 2018, volume 68, number 5–6, 227–231 DOI: 10.5603/NJO.2018.0036. *Punktacja MNiSW: 9 pkt.*
3. **Koczkodaj P., Mańczuk M., Gotlib J.** Breast cancer risk factors - awareness and attitudes of women in perimenopausal and postmenopausal age (45+) in Poland. Health Problems of Civilization. 2019. doi:10.5114/hpc.2019.84191. *Punktacja MNiSW: 9 pkt.*

We wszystkich publikacjach wkład Pana mgr Pawła Koczkodaja kształtuje się na poziomie co najmniej 50%, co świadczy o Jego dojrzałości naukowej. We wszystkich trzech pracach Doktorant jest pierwszym autorem, podkreśla to jego zasadniczy wkład wniesiony do przedstawionych publikacji. Do rozprawy dołączono także zgodnie z wymaganiami prawnymi oświadczenia współautorów.

W pierwszej pracy przedstawiono głęboką epidemiologiczną analizę umieralności na raka piersi w grupie kobiet w wieku 45 lat i starszych w 28 krajach Unii Europejskiej oraz 3 w krajach spoza UE: Norwegii, Rosji i Szwajcarii w latach 1959-2017. Autor na podstawie uzyskanych danych potwierdził ogólny trend spadkowy umieralności na raka piersi w znaczącej większości analizowanych krajów. Co jednak jest niepojące, to fakt,

Ju

że w czterech badanych państwach: Chorwacji, Polsce, Rumunii, oraz Słowacji następuje w ostatnich latach początek wzrostu umieralności. Tendencja ta wykazana przez Autora znalazła uznanie przez recenzentów prestiżowego czasopisma Archives of Medical Science, którzy pracę zakwalifikowali do druku (*Punktacja MNiSW: 30 pkt. Punktacja IF: 2,344*).

Druga praca obejmuje wyniki dotyczące częstości występowania receptorów estrogenowych (ER), progesteronowych (PgR) oraz receptora ludzkiego naskórkowego czynnika wzrostu typu 2 (ang. *Human Epidermal Growth Factor Receptor 2 - HER2*) wśród kobiet z rakiem piersi w zależności od wieku w kohorcie liczącej 735 kobiet w wieku od 27 do 91 lat. Receptory te pełnią zasadniczą rolę w terapii raka piersi. W badaniu potwierdzono istotną statystycznie zależność pomiędzy rosnącym wiekiem i częstością występowania korzystnych dla terapii cech biologicznych raka piersi, takich jak: ekspresja receptorów steroidowych (PgR, ER) lub brak ekspresji receptorów HER2. Wykazano częstsze występowanie bardziej agresywnych typów raka piersi (bez ekspresji receptorów - rak piersi basal-like tzw. trójjemny) wśród młodszych kobiet - w wieku 27-44 lat.

Ostatnia praca przedstawiona w cyklu dotyczyła oceny stanu wiedzy oraz poznanie prezentowanych postaw kobiet w wieku około i pomenopauzalnym, odnoszących się do dobrze poznanych czynników zwiększających ryzyko raka piersi (m.in. występowanie nadwagi i otyłości, konsumpcja alkoholu czy przedłużone stosowanie hormonalnej terapii zastępczej). Badaną grupę stanowiło 380 kobiet w wieku 45 lat i starszych, które chorowały na raka piersi - w przeszłości lub w momencie badania, a także zdrowych, które nigdy nie miały raka piersi. Ciekawym wnioskiem badań jest fakt, że deklarowany wysoki poziom wiedzy respondentek, w dużej mierze, nie przekładał się na rzeczywiście prezentowane postawy zdrowotne czy posiadane informacje. Wyniki badania sugerują, jak wskazuje Doktorant, że edukacja w tej szczególnej grupie wiekowej kobiet powinna być bardziej efektywna i kładąca więcej nacisku oprócz prewencji wtórnej (skriningi) również na prewencję pierwotną (czynniki ryzyka).

Na szczególną uwagę zasługuje pierwsza publikacja: **Koczkodaj P., Sulkowska U., Gotlib J., Mańczuk M. Breast cancer mortality trends in Europe among women in perimenopausal and postmenopausal age (45+).** Archives of Medical Science, praca przyjęta do druku. Świadczy ona o wysokim poziomie prowadzonych badań.

Przyjęte prace opublikowano po wnikliwych recenzjach, co gwarantuje ich rzetelność i wysoki poziom wnosząc istotny wkład do postępu wiedzy.

Na podstawie dostarczonych materiałów podkreślić należy, że są dorobek Pana mgr Pawła Koczkodaja jest oryginalny, ma walory poznawcze, uytylitarne a także społeczne.

Stwierdzam, że przedstawiony do oceny cykl prac spełnia wymogi merytoryczne i prawne stawiane rozprawom doktorskim. W związku z tym mam zaszczyt przedstawić Wysokiej Radzie Wydziału Nauk o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego wniosek o dopuszczenie Pana mgr Pawła Koczkodaja do dalszych etapów procedowania przewodu doktorskiego.

KIEROWNIK
Katedry Dietetyki
Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach
E. Grochowska - Mediol
dr hab. n. farm. Elżbieta Grochowska - Niedworok